

guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Een grooten buyck – een vetten krop
Dat maect een groot en domme kop

1636

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 700 lezers

Beste abonnee

Ik luister deze dagen graag eens naar een liedje uit mijn jeugd:

It's a very strange world – we live in – master Jack !¹

Het blijft een prachtig lied ook na al die Jaren... en nog steeds van toepassing.

Het is ook vreemd hoe een gemeenschap omgaat met zijn verleden.

Poperinghe heeft een paar topstukken en eigenlijk wordt er weinig mee gedaan.

We hebben de vorige keer – ons nummer van juli – gewijd aan **Onze Lieve Vrouw van Sint Jan** – wat met zijn verhalen- een topstuk is voor Poperinghe.

En in dit nummer breng ik het verhaal van **de Preekstoel van Sint Bertinus** – ook al een topstuk voor Poperinghe.

En in de Onze Lieve Vrouwekerk staat er **het Trinitariërsaltaar** – ook al een topstuk – en één van de weinige resterende getuigen van de vervolging van de Christene Slaven die door de Turken en andere Moslims in het verleden gevangen genomen werden. In de offerblok van het 'slaafje'- die niet meer te zien is - kon men zijn bijdrage storten om die christene slaven vrij te kopen.

In alle drie de gevallen word je – qua uitleg - op jouw honger gelaten als onbevangen toerist die toevallig één van deze kerken inloopt.

De Biermanswal in de Helleketelbossen is zowat het oudste historisch relict dat we te Poperinghe kunnen vinden. En toch laat men die wal uit de middeleeuwen nu met bramen dichtgroeien en de al instorten zonder dat er een reactie tegen dit 'beleid' van Natuur en Groen.²

Zie hiervoor het bijbehorende filmpje !

De historische speye is in het park – daterend van 1366 – laat men nu verder invallen en de 'middeleeuwse' kant waar de watermolen eeuwenlang gestaan heeft - komt verder en verder in verval – totdat ze volledig zal invallen?

Pas op – Poperinghe heeft in het recente verleden wel een aantal goede zaken gerealiseerd.

Het hopmuseum was een schot in de roos en blijft een aantrekkingskracht houden, maar is nu toch ook eens aan vernieuwing toe

En het bezoekerscentrum van de Lyssenthoek Cemetery blijft ook een prachtige realisatie – die zijn intrinsieke waarde blijft behouden.

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=HN9bcuIK70s>

² <https://tneerhofvzw.be/pop/2021/1600/Jaar1608Helleketelmote.ipad.mp4>

Voor de herdenking van de eerste wereldoorlog – heeft men doorgaans geopteerd voor een historische benadering in ‘situ’ of op de plaats waar iets gebeurd was – en de klemtoon lag en ligt op plaatsen in het landschap, wat begeleid werd door een ‘reisboekje’.

De kerken van Poperinge blijven een oud zeer.

Men heeft in het verleden heel wat moeite gedaan om onze drie monumentale kerken – permanent – te restaureren en open te stellen voor het publiek. In de Sint Bertinuskerk ligt er zelfs nog een rondgangboekje waarin men voor de verschillende voorwerpen wat uitleg vindt. Op een gewone zaterdag en zondag zijn er steeds toeristen die de kerk binnenlopen en deze rondwandelen.

In het recente verleden is deze kerk ten andere reeds verschillende keren gebruikt geworden om tentoonstellingen op te zetten.

Ik herinner mij ‘de Beeldenstorm’ – maar ook de voorstelling van het boek van Kristof Papin en Dries van Hove.

Het lijkt mij een prioriteit om onze kerken – met de nodige informatie – open te gaan stellen en niet alleen de kerken in het centrum van Poperinge – maar ook deze in de deelgemeenten. In Reningelst heeft men in het recente verleden reeds verschillende initiatieven genomen – en het is spijtig dat dit niet kan hernomen worden.

Maar ook Krombeke – Watou – Proven – Roesbrugge en zeker Haringe met zijn oude crypte verdienen een museale aanpak. Daarbij mag men ten andere de kerkhoven met zijn oude graven niet vergeten.

Wat we momenteel vooral nodig hebben is een **‘geschiedeniswerkgroep’** die de geschiedenis van Groot - Poperinge – van sommige gebouwen – van sommige plaatsen en van sommige gebeurtenissen - terug gaat opzoeken

De eerste stap bij alles is en blijft **onderzoek**.

Sedert dat we in het stadsarchief de documenten mogen openplooien en fotograferen – is het onderzoek met reuzesprongen kunnen vooruit gaan.

Met de ‘leesscanners’ kan er gemakkelijk gedigitaliseerd worden – maar dan moet natuurlijk ook nog de stap gezet worden om deze teksten te lezen en te transcriberen.

Het is een ‘traag’ werk waarbij alle hulp kan gebruikt worden.

Ik probeer met mijn Digitaal Museum van Poperinghe – het DiMPop – op de website van ’t Neerhof - de transcripties te centraliseren. Tot nu toe loopt de publicatie van de stukken tot het jaar 1631 – maar er staat natuurlijk veel meer op mijn computer klaar om op termijn een plaats te krijgen.

Maar zoals gezegd – alle hulp is welkom.

Pas na het onderzoek – kan er gedacht worden aan een ‘presentatiewijze’ – ter plaatse of digitaal – en ook hier kan zo’n geschiedeniswerkgroep zijn rol spelen.

Gelukkig kunnen we ook een aantal goede dingen opsommen – zaken waarvoor **men een pluim** verdient; ik neem me voor om er hier **tien** op te sommen:

- 1 - De restauraties binnen de Sint Bertinuskerk – onder andere **van het O.L. Vrouwaltaar** is een prachtig voorbeeld!
- 2 - Het onderhoud van het park van de Lovie !
- 3 - De restauratie van het kasteeltje – de bakoven en onze hopast van **het Neerhof** langs de Krombeekse weg.
- 4 - De vakantiehoeve **‘Ter Winterbeke’** is een prachtig voorbeeld van een ‘historische’ hoeve die volledig gerestaureerd werd en nu als gastenverblijf open gesteld werd.

- 5 - Het behoud en onderhoud van de familie Caron van het enige overgebleven restant van **een omwalde hoeve langs de Ouderdomse weg.**
- 6 - De restauratie van **het huis langs de Gasthuispoort** in de Gasthuisstraat – met een gebint uit de 18de eeuw.
- 7 – De herinrichting van **Skindles**
- 8 – De restauratie van de **O.L.Vrouwkapel in de Peperstraat**
- 9 – De herinrichting van de **Swynlantsite**
- En 10 - het onderhoud van **het Blekerijgebouw** langs de Schipvaart.

En er zijn er meer! Gelukkig wel!

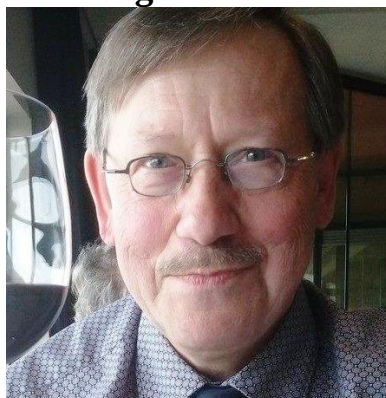
Oproep!

Ik ben een digitale map rond de firma Allaeyns aan het aanleggen – Laat mij via mail weten of je nog machines van Allaeyns staan heb ... dan kom ik eens langs om ze te fotograferen ... of stuur me zelf een foto door !
Alleszins al bedankt voor de medewerking...

't Neerhof

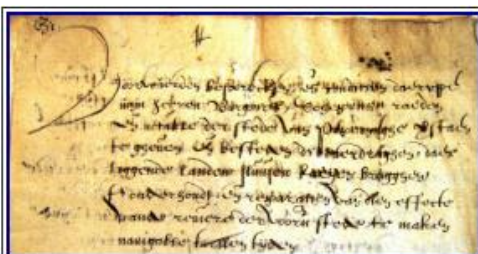

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** is het DiMPop de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt het nu tot en met **1631**.

<https://tneerhofvzw.be/>

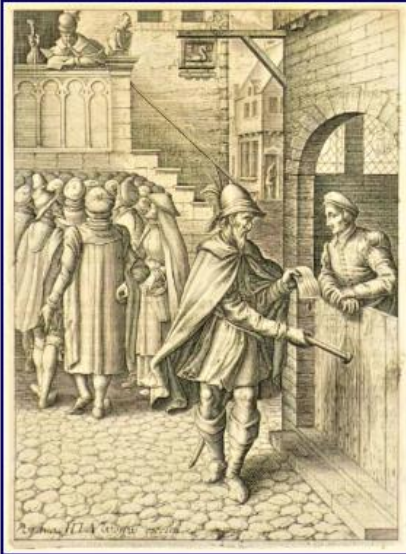

Jaar 1631

aanemening van de vaart

In het jaar 1631 is de vaart terug opgebouwd en gaat met over tot een nieuw beheersysteem.

De Poperinghe Vaart wordt uitgegeven aan Pieter Fobert en Andries Masselis, die als aannemers er voor moeten zorgen dat de vaart zowel in de winter als in de zomer navigabel zal blijven.

Jaar 1631

de boeten

Waarvoor kon men beboet worden in het jaar 1631? Een integraal uittreksel uit de register van de boeten.

Jaar 1631

Ordonnantie

De ordonnantie over de belastingen die aan Zijne majesteit toegekend zijn geworden.
Wat was het part en deel van Poperinghe?

PLACCAERT OF T'STUVCK VAN DE IACHTE, IN HET LANDT ENDE GRAEF- SCHAP VAN VLAENDEREN.

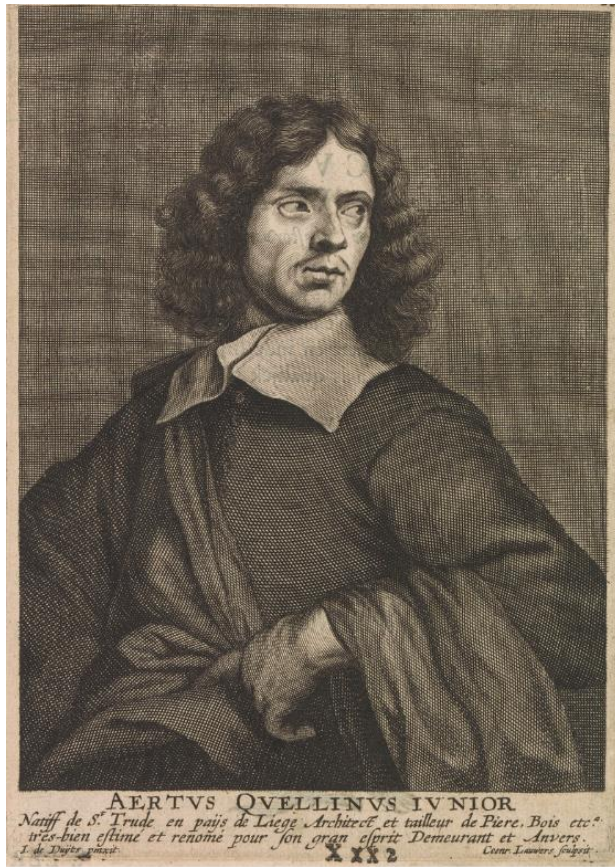
TOT BRUSSEL,
By de Weduwe HUYBRECHT ANTHOON, die Velpist, op't
swaepen 200000 druckers van den Hout / woontende in den
gulden Merck by t' Hof, 1631.

Jaar 1631

Het tractaat van de jacht

In het jaar 1631 werd ook de algemene regeling rond de jacht op punt gezet.
Dit is belangrijke achtergrondinformatie voor Poperinghe.

De preekstoel van Artus II Quellinus

Met dank aan Johan Claerhout voor het uitlenen van zijn documentatiemap!

Artus II Quellinus

Artus II Quellinus of de jonge is in Sint-Truiden geboren maar verhuisde naar Antwerpen, waar hij het vak van beeldhouwen leerde bij zijn neef Artus I, wiens ouders eveneens van Sint-Truiden afkomstig waren.

Zijn oom was de beeldhouwer Erasmus Quellinus.

Hij kwam dus duidelijk uit een kunstenaarsfamilie.

Vanaf 1650 werd hij ingeschreven in de Sint Lucasgilde te Antwerpen waar hij werkte tot aan zijn dood in het jaar 1700.

Frans Vromman - schrijver van het artikel over Arthus II – haalt aan dat de voornaamste kenmerken van het beeldhouwwerk van Arthus II bestaat uit enerzijds zijn afgebeelde vrouwen en anderzijds de 'puti'.

Als we de gezichten van de vrouwenbeelden bekijken, bemerken we een stevige neus die door een punt beklemtoond wordt. De vrouwen hebben een smal gezicht met een kleine mond, een vrij hoog voorhoofd en een zelfde manier van haarbehandeling. Dergelijke gezichten vinden we duidelijk terug bij de hermen op de preekstoel in de Sint-Walburgakerk te Brugge, in de Sint-Bertinuskerk te Poperinge en op de kansel in Vilvoorde. Bij alle vrouwen vallen bovendien de slanke vingers met scherp uitgebeitelde nagels en gewrichtsknobbels op.

Zeer typisch zijn de putti of engeltjes. Het zijn kwieke, levendige, mollige knaapjes met een lendendoekje dat fijn geritmeerd is. We verwijzen naar de putti op de preekstoelen van de al genoemde Sint-Walburgakerk en

Sint-Bertinuskerk.

Tenslotte – zo schrijft Frans Vromman – konden we aan Artus II nog een twintigtal werken toewijzen die tot nu volledig anoniem waren. Daaronder vermelden we vooral de meesterlijke preekstoel van de Sint-Bertinuskerk in Poperinge. Vooral de heel expressieve gezichten van de drie heiligen van de dominicanenorde en de zwierige plooien van hun kleding zijn prachtige brokken sculptuur. Ook de vier hermen met hun typische Artus II – gezichten en het verfijnde plooien spel wijzen stijlkritisch op de jonge Quellinus. Het rijkst is zeker de dubbele trap met zijn weelde aan ranken en bladeren waartussen putti stoeien.

Het restand van het Predikherenklooster op de predikherenrei te Brugge – niet ver van het tegenwoordige Rijksarchief aldaar

Freddy Rotsaert³ vermeldt dat de preekstoel heel degelijk werk is.

Hij haalt **Pater Bernardus de Jonghe** aan – in zijn ‘Belgium Dominicum’ waarin deze vermeld:

De preekstoel der predikheren te Brugge is wondnerwel gebeiteld en van eene aldergrootste weerde – ’t is een gifte van **Mijnheer Lieven de Sompele**, vader van den Pater Hyacinthus, voortijds subprior van dat klooster.’

Onder druk van de Frans Revolutie werd op 14 oktober 1795 de Predikherenkerk te Brugge herschapen tot een hooimagazijn. Op 8 november 1796 werden de paters uit hun klooster definitief verdreven. Al hun roerende en onroerende goederen werden als natiebezit verkocht. De preekstoel

³ Een kunstschat van onschatbare waarde: de preekstoel van de Sint Bertinuskerk te Poperinge – tekst Freddy Rotsaert – Foto's : E. Leeuwerck

werd verkocht aan een zekere **heer Porta**, een schrijnwerkersbaas in Brugge.

Op de 1ste februari 1806 kocht het kerkbestuur van Sint Berinus te Poperinge de preekstoel af van Porta.

‘Vergaederynghe van den **1 februari 1806**. Ten zelven daeghe in aendacht genomen zynde door de vergaedinghe dat den predikstoel teenemael om zyne oudheid ende caduciteit begon defectueus te worden ende niettegenstaende dies, dat men de occasie hadde van den selven aen eenen redelycken prys te verkoopen aen den eerweerden heer pastoor van Proven, heeft unaniemelyk geresolveert van te kopen dengonnen die aertyds gehstaen heeft in de kercke van

de eerweerde paters predikheeren tot Brugge, denweclken ghereputeert is voor eene der schoonste van het land.

Getekend – Fruyt pastoor – P. Vandenbroucke – C.L. Druant – F. De Soute.

De toenmagie onderpastoor **Verhelst** werd door het kerkbestuur gemachtigd de koop af te sluiten met de heer Porta van Brugge.

Karel Verhelst

Op de **19de augustus 1809** werd de rekening door de schatbewaarder Charles Lievin Druant ingeboekt tot afsluiting van de rekeningen van het dienstjaar.

Haleen naer Brugghe – 49 – 00 – 00

Betaeld aen Porta, timmerbaes over koop – 1200 – 00 – 00

Stellen den zleven – 52 – 00 – 00

Werckloon – 49 – 00 – 00

Logement, ete en dranck – 25 – 18 – 00

Aen Beheyte – afdoen doen den ouden en stellen den nieuwen – 128 – 12 – 00

Aen Sonnevillie – 't geene te kort was van beeldsnydery – 81 – 00 – 00

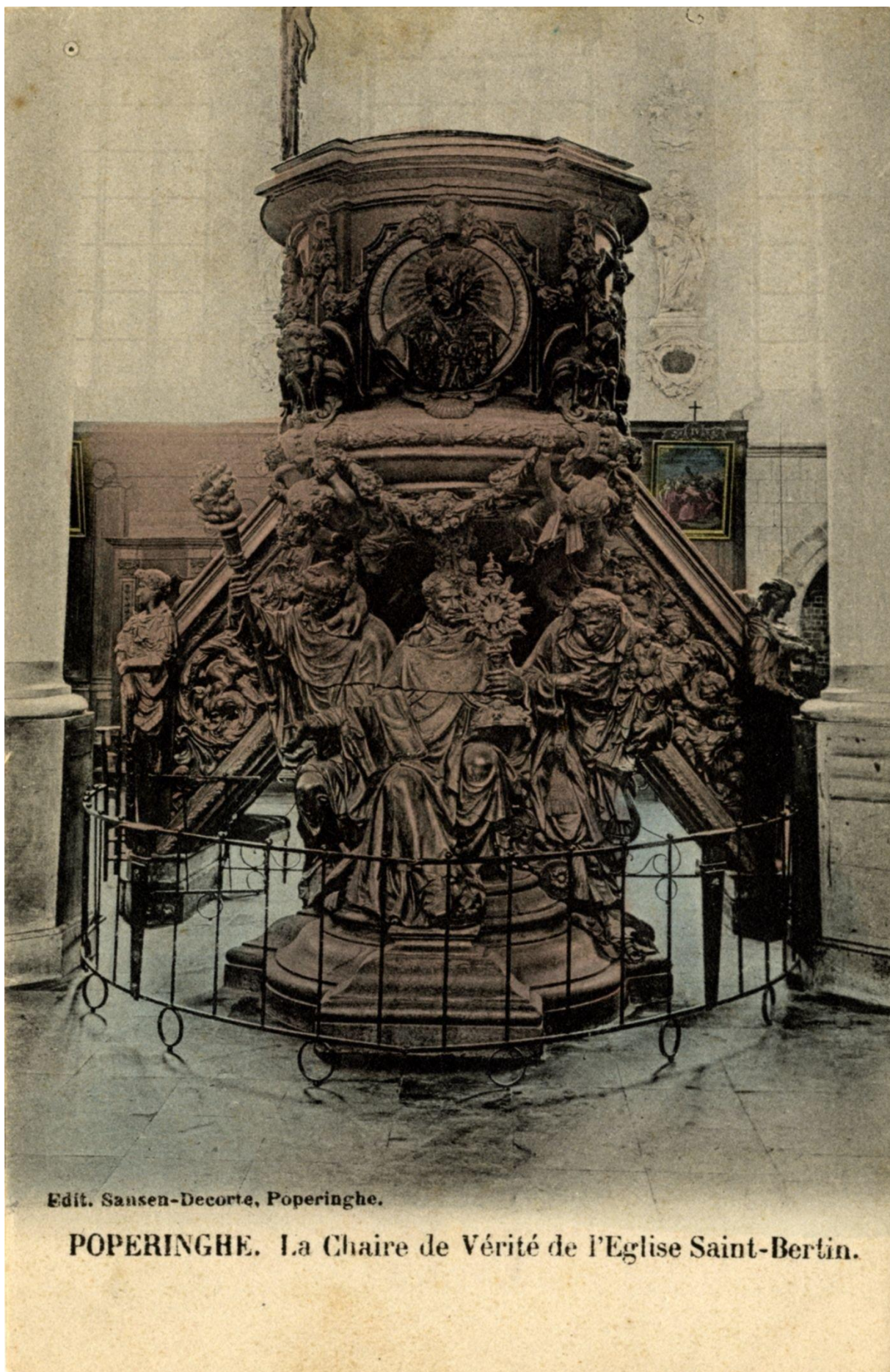
Aen denselven - 4 – 08 – 02

Hielige Geest – 16 – 06 – 08

Totaal : 1616 – 09 – 10

En daarmee was de preekstoel in de Sint Bertinuskerk te Poperinge belandt – waar hij gezet werd op één van de belangrijkste en sterkste grafzerken binnen de kerk – deze van de bankier Vander Doene.

En daar zou hij blijven staan tot aan de eerste wereldoorlog.

Edit. Sansen-Decorte, Poperinghe.

POPERINGHE. La Chaire de Vérité de l'Eglise Saint-Bertin.

De preekstoel in de eerste wereldoorlog

E. Leeuwerck haalt in zijn artikel *'De odyssee van een predikstoel'* **E.H. Vuylsteke** aan die het volgende in zijn oorlogsdagboek schreef:

Ik herinner mij nog altijd de bewogen vrijdag van **20 november 1914**.

't Was marktdag en er werd hevig gemitrailleerd vanop de kerktoren. Nieuwsgierig liep ik buiten om te zien wat er gaande was. Op hetzelfde moment een enorme donderslag, al onze ruiten vlogen aan stukken, geschreeuw, getier, gejammer!

Een vliegtuigbom was bij de grote ingang van de Sint-Bertinuskerk ingeslagen, rechtover de café 'Au cheval de Bronze'.

Twee vrouwen werden gedood en talrijke soldaten en burgers gewond. Men bracht een drietal gewonden bij ons thuis ter verzorging – wij woonden toen in de Garenstraat op 15 meter van de Sint-Bertinuskerk.

Het voorgaande feit wordt bevestigd in het oorlogsdagboek van Baert – daar staat er het volgende :

Vrijdag 21 november – Baert A. Heden nacht wat kanongeschut. De boter geldt 5 fr. 50 en de eieren 25 c. 't is duur. Een vlieger laat een bom vallen voor de ingang van St. Bertens kerk. Veel schade en verscheidene personen gekwetst waarvan er 's namiddags twee sterven.

Eerwaarde heer Vuylsteke, gewezen onderpastoor te Westouter – heeft de oorlogssperikelen zo juist en treffend beschreven in zijn 'Herinneringen aan de oorlogsjaren 1914 – 1918 te Poperinge'.

Volgens hem werd te Sint Bertinuskerk getroffen door bommen of obussen op volgende datums:

- 20 november 1914
- 5 mei 1915
- 30 juli 1815
- 20 augustus 1915
- 4 oktober 1915
- 13 oktober 1915
- 19 december 1915
- 14 juli 1916
- 5 december 1917

Om van vernieling gespaard te worden – drongen pastoors en enige kunstvrienden erop aan om al die kerkschatten in veiligheid te brengen. Begin 1915 werd door het Belgisch ministerie van kunsten en wetenschappen een bijzondere dienst ingericht voor het weghalen van de bijzonderste merkwaardigheden uit de frontstreek – de missie Eugène D'Huicque. Zo werd in september 1915 begonnen emt de grote verhuis.

Uit de Sint Bertinuskerk ende de O.L. Vrouwkerk werden de predikstoelen, de biechtstoelen, orgels, boserien, communiebanken, schilderijen, enz... enz... vervoerd naar Parijs in het kunstmuseum 'Le Petit Palais'.

Gedurende de oorlog werd het 'Petit Palais' onder andere bezocht door de geschiedkundige en archivaris Oscar Fiers maar

ook door een zekere preister J.D. – die in ‘De Poperingsche Keikop’

Waar is de tijd dat ons geliefde Poperinghe als een verachtend iets door alle zwetsers gescholden werd. Wij Keikoppen, waren aanzien als eene soort middeleeuwse, levende op den uithoek van de wereld, altijd op zoek naar ’t laatste stelsel van straatverlichting; overblijde dat de buitengemeenten een stoomtram tot aan t’ onzent doorlieten. Maar zie de oorlog kwam, Luik, Brussel en Antwerpen vielen, Ieper, Dixmude, Nieuwpoort werden onder ons oogen vernield. Maar Poperinghe bleef staan als de voorpost der wereldlegers. De Duitschers bleven steken voor de berrelen muur!

De Moederstad kreeg haar deel in ’t gruwelijk leed van land en volk, ’t geslacht trof huizen en kerken, maar ’t ongeluk zelve bracht hier nieuwen luister bij. Wie had ooit durven peizen dat de kunstliefhebbers van een halve wereld de schatten onzer tempels zouden gaan bewonderen te Parijs.

Die naar Parijs gaat, ga eens v-eventjes het Petit Palais bezoeken. Daar – in eene eerste zaal der Belgische afdeeling, droomt ge op eens dat ge thuis zijt, in ’t koor van O.L. Vrouwekerk getooverd: het kostelijke beeldhouwwerk der zitbanken met hun rugstuk in waar kantwerk – de communiebank, de bekleeding der twee koorplanken – alles is daar heropgebouwd tot een harmonisch geheel van 18 eeuwsche kunst.

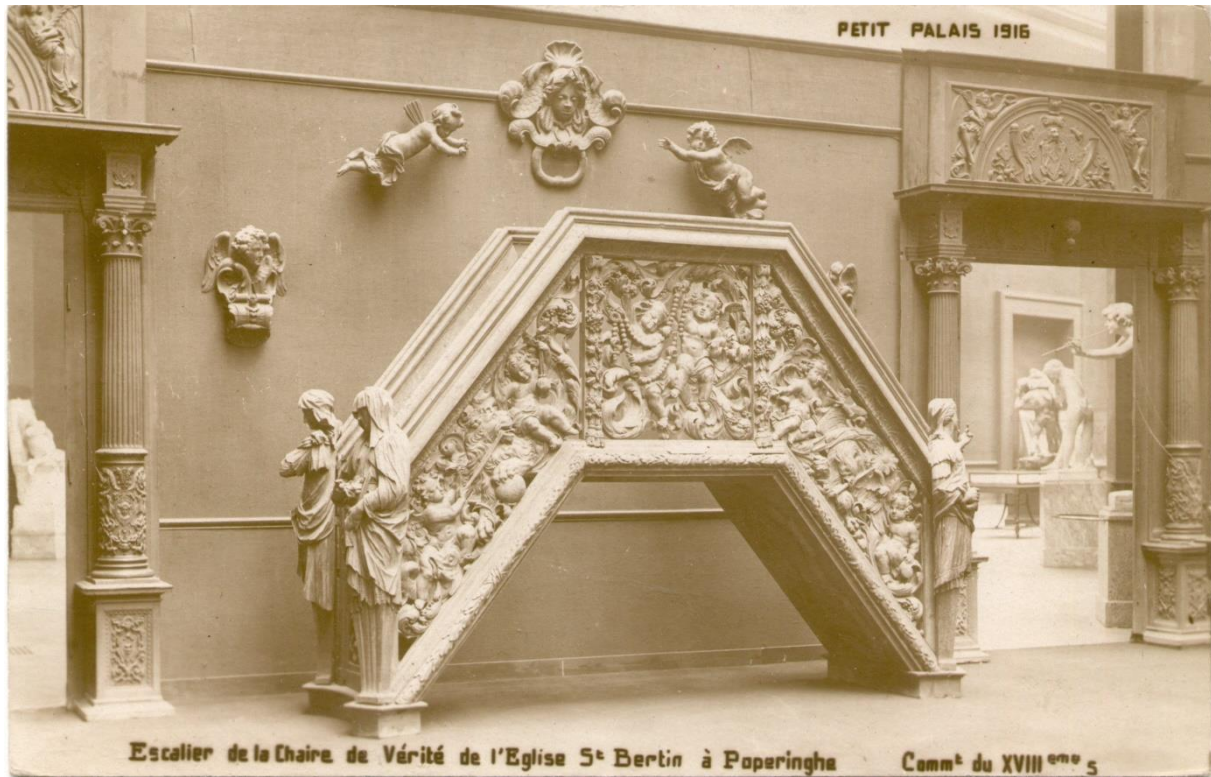
“Ceci des pièces de tout premier ordre”, hoorde ik een kenner zeggen – “attachées aux 420 à Poperinghe” –

Ik rees wel een voet en ik keek lange en vele, en ’t was mij alles zoo duurbaar geworden omdat het den roem verkondde van mijn duurzame Camelote.

Den preekstoel van O.L. Vrouwe met zijn machtig kopstuk in style empire van ’t begin van 1800 vond ik niet, hij is bewaard in de abdij van Vallire bij Montereuil met een kostelijk

antepondium in vergulden snijwerk, talrijke predellen goud en wit en 't tabernakel van het O.L. Vrouw altaar.

't Geen ik wat verder vond was de preekstoel van Sint Bertens, ongelukkig niet heropgebouwd.

Ik zag er en groep van Sint Thomas, geloof, hoop en liefde, met de medaillons van Gregorius, Hiernonymus en Justinuys, samen uitgesteld met de engelskens van het kopstuk – de gaanderij van den trap – ook de biechtstoel van den Z.E.H. Deken met zijn 4 prachtige beelden.

Dit zijn ook stukken van allereerste waarde – voormelde groep bij voorbeeld dagteekende van 't begin van 1700 – werd te Parijs op een waarde van één miljoen geschat.

Het voorstuk van het hoogzaal, Christus verbeeldende met zijn twaalf apostelen is ook gered – maar 't is minder kostelijk – 't is een stuk Vlaamschen Renaissance dat niet kunstig werd afgewerkt.

Het portaal 'aux cent portes' hebben de kenners te Poperinghe gelaten.

De merkwaardige ijzeren koorafsluting bleef ook aldaar in bewaarnis.

Een stuk dat in het Petit Palais ook veel bewonderd wordt is he beste baldaquinum – style Louis XV, wit en goud, dat we zoo dikwijls in onze heerlijke processieën bewonderd hebben en zeker nog bewonderen zullen.

De kostbaarheden van Sint Jan zijn er niet. Ze werden naar Valloire overgebracht.

Daar zijn de communiebank, de koorbanken met hun rugbekleding – de preekstoel en ook

een allerschoonste verzameling van predelles in gulden snijwerk op spiegelgrond bewerkt.

Heel de muurbekleding werd ook overgevoerd en het ontblooten der wanden gaf aanleiding tot het ontdekken der merkwaardige muurschilderingen waarover in een vorig nummer spraak was.

De kostbaarste schat, het lieve Mirakelbeeld van 1470 bleef ter plaatse.

Het bleef tijdens de beeldstormerij van 1600 – het blijft als een machtige stormafleider midden de woede der moderne geuzen.

Een moeder immers vlucht den huiskring niet als dood en ziekte dreigen.

Alwie nog naar Parijs trekt moet een uurke gaan wandelen in de tentoonstelling van het Petit Palais waar hij de Poperingsche kunst zal zien prijken envens de talrijke schatten gered te Reims, Vedun, Ieper, Loo en Veurne.

Hoe heerlijk zal de dag zijn op denwelken wij die kostbaarheden in ozne tempels weer herplaatsen terwijl als slot van een plechtigen ommegang een zegerijk Te Deum onder de gewelven zal weerklinken.

God geve 't ons alras

E.H.J.D.

Een bezoek aan 'Le petyt palais' in 1916 kan via deze onderstaande link :

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/view?identifier=MMKB14:001567008:00003&query=poperinghe&page=1&coll=dts&rowid=4>

In 1940 brak de tweede wereldoorlog uit – en kwamen de Duitse troepen weer deze kant op. Om alle schade aan de preekstoel te voorkomen – plaatste men hem in een ‘bunker’.

De preekstoel zou nog één keer van plaats veranderen- maar hij bleef in de kerk. In het ‘Wekelijks Nieuws’ van de 26de september 1969 – staat er een klein artikel onder de titel:

Waardevolle predikstoel van St.-Bertinus wordt hersteld

’Hier ligt beghraven de heer Christiaen vander Doene overleden op 31 oktober 1641’
Men kan zich best de verwondering van de heer Lootens, deken van de Sint Bertinuskerk en van enkele arbeiders indeken toen na het verwijderen van de prachtige predikstoel, waarvan het onderstel dringend om herstelling verzocht – ontdekte dat de ‘voet’ niet anders was dan een grote- zwarte grafsteen waarop nog duidelijk hier en daar de inscripties te lezen waren. Dat het om een grafsteen ging, leed geen twijfel gezien de tekst die er in is gebeiteld. Dat het om een ‘oude stuk’ gaat staat al even vast, gezien de overlijdensdatum goed is bewaard. Het is dus een oudheidkundige vondst wat op zichzelf reeds waarde heeft? Hoe groot is deze waarde? Dat zal wel worden uitgemaakt.
Wie was de heer Vander Doene?

Bewerking van de voorgaande foto door Wouter Moyaert

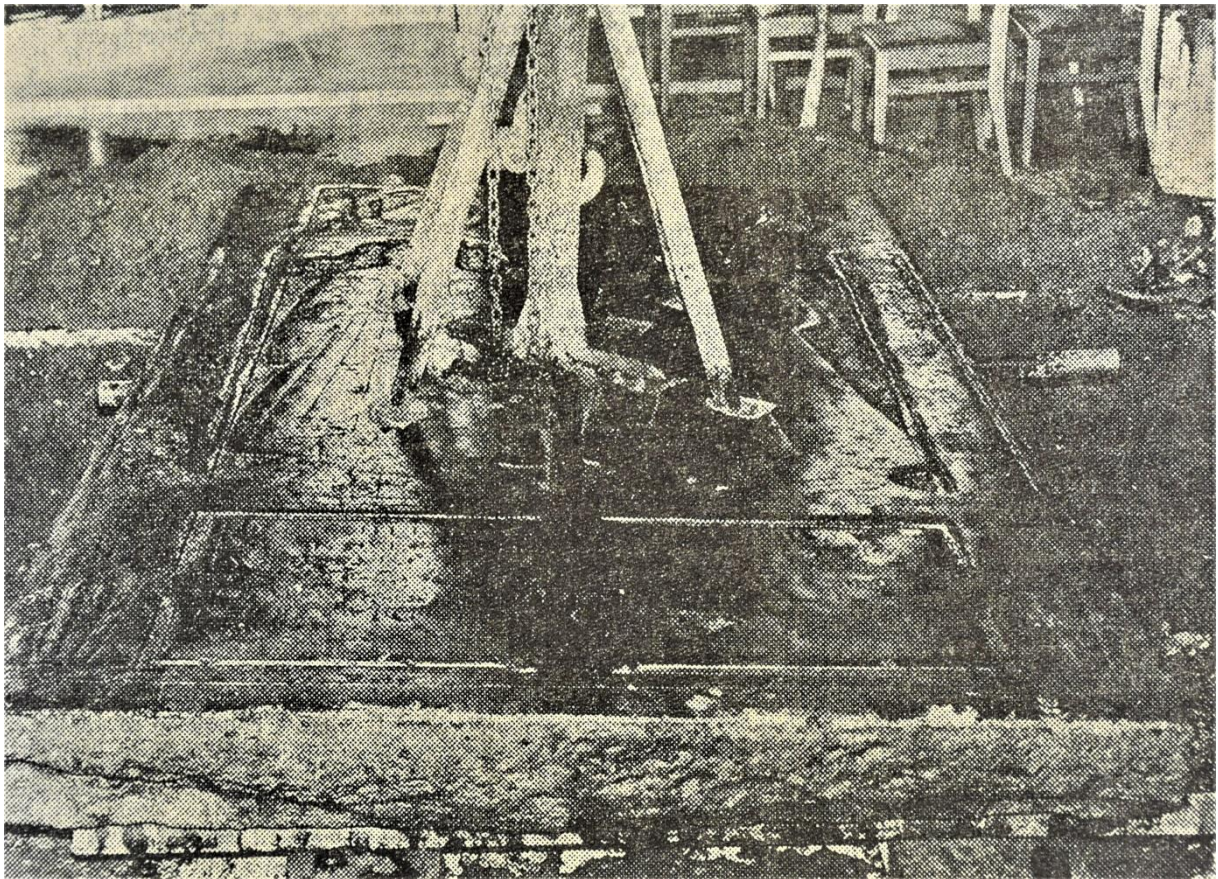
Opzoeken in het archief van Poperinge leverden geen resultaat op. Daar er verondersteld wordt dat de grafsteen samen met de predikstoel uit Brugge zou zijn overgekomen begin van vorige eeuw, wordt er thans in Brugse archieven gezocht. Hopelijk geven die enig resultaat.

Wie thans de Sint Bertinuskerk binnentreedt, ziet de kunstvolle kansel nu in stukken en brokken langs de zijwanden liggen.

Er was inderdaad vastgesteld geworden dat de voet rot was en dringend herstellingen nodig had.

Bij het losmaken van de beeldengroep en de trappen stelde men gelukkig vast dat het eiken gesneden hout niet beschadigd was, tenzij dan in kleine details. Dus zal slechts de voet vernieuwd worden. Wel is het zo dat gans de predikstoel een reinigings- en opfrissingbeurt best kan gebruiken, maar dit zal slechts geschieden nadat de kerk binnen helemaal is herplakt en herschilderd. De dossiers van deze laatste werken berusten thans reeds in de dekenij. De kansel zelf is een meesterwerk van houtsnijkunst. De Poperingenaars gaan er misschien iedere zondag langs zonder dat nog te zien, maar de vreemdelingen en kunstkenners dwingt hij eerbied en bewondering af. ...

Ten slotte nog dit, de predikstoel dateert uit het begin van de zeventiende eeuw. Met een nieuw voetstuk kan hij het nog wel een paar eeuwen uithouden.

De grote grafsteen, waarvan niemand het bestaan wist. In het midden draagt hij een ijzeren pijler die de kuip stut. Deze pijler en de vier zijstanders zijn in lood in het graniet vast gegoten.

*Ondertussen weten we wel al dat **Nicolays vander Doene** in Poperinghe leefde.*

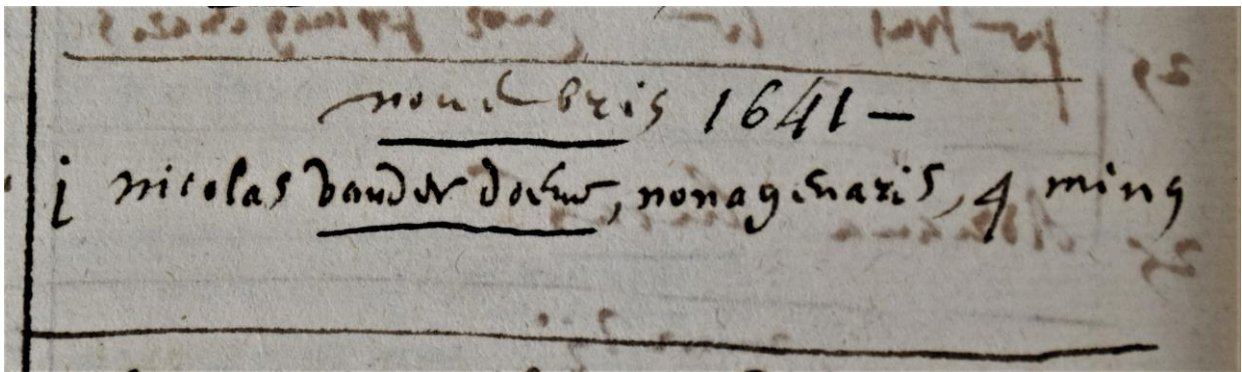
Ja, in het artikel in het *Wekelijks Nieuws* – stelde men verkeerdelijk dat het hier om een Christiaan zou gaan – terwijl nu nog duidelijk te lezen valt dat het effectief het graf van Clays vander Doene betreft.

Clays Vander Doene was waarschijnlijk de zoon van Jacob – een vermogend man in het midden van de 16de eeuw te Poperinghe.

Clays trouwde met **Jacquemynken Keerne** en woonde in de Meesenstraete ‘an de baillie’ of dus ter hoogte van de Perreboom. Zij stierf in 1626 en liet in haar testament een rente voor de dis van Sint Bertins.

Hij werd 90 jaar oud – wat voor de pastoor reden was om dit te noteren op het korte overlijdensbericht.

Met dank aan Jacques Destailleur om dit op te zoeken.

En verder vond Jacques ook nog dat Niclays vander Doene minstens ook een dochter had.

Op de 3de januari werd Jacoba – filia Jcolai van Doene en Jacobae geboren.

Nicolais Babelaere was de peter en de weduwe van Pieter de Scottere was de meter.

Registrum 4um
 In anno à Dominica incarnatione
 1597 Baptizati sunt
 3° Januarius Bapa fuit Jacoba filia Nicolai van
 Doene et Jacobae uxoris. Inceptoribus Nic.
 Babelare et vidua Petri de Kollere
 6

De preekstoel

De preekstoel werd gemaakt voor het predikherenklooster te Brugge en dus werden de Dominicanen natuurlijk centraal gesteld.

Centraal onder het kansel staat **Thomas van Aquino** – 1225 – 1274.

Thomas van Aquino werd geboren in het kasteel [Roccasecca](#), toentertijd onderdeel van het [Koninkrijk Sicilië](#). Hij was een lid van een vooraanstaande familie die wilde dat Thomas na zijn jeugd intrede deed bij de [benedictijnen](#). Hij trad echter in 1244 toe tot een andere kloosterorde, de [dominicanen](#). Zijn familie was hier zo boos over, dat zijn broers hem ontvoerden en hem in het kasteel gevangen hielden. In 1246 werd hij naar Parijs gestuurd waar hij leerling werd van de Duitse filosoof [Albertus Magnus](#), die hij naar Keulen volgde. In 1252 begon Thomas zelf met lesgeven in de Bijbelles. Dit deed hij in het klooster Saint-Jacques in Parijs.

Als we de afbeelding van de preekstoel vergelijken met de afbeelding die we in 'Wikipedia' vinden dan zijn er treffende gelijkenissen.

Er is in eerste instantie een gelijkenis qua gelaatsuitdrukking. Onze beeldhouwer Arthus II is

zeker niet over één nacht ijs gegaan om Thomas af te beelden maar heeft duidelijk voorbeelden van de heilige gezien.

Hij draagt op beide afbeeldingen een borstjuweel – wat een zon is. Dit gaat terug tot een visioen van een dominicaanse lector die de heilige aan de zijde van Sint Augustinus zag staan met op de borst een kostbare steen. Deze steen kreeg de vorm van een zon. Hij heeft op beide afbeeldingen een boek in zijn hand als zinnebeeld voor zijn grote wijsheid.

De stola aan zijn voeten herinnert eraan, dat hij alle hem aangeboden kerkelijke waardigheden van de

hand wees – net zoals hij alle werlds grootheid liet varen – wat bij de preekstoel verbeeld wordt door de grafelijke kroon aan zijn voeten.

De tweede figuur die we zien is **Albertus Magnus**

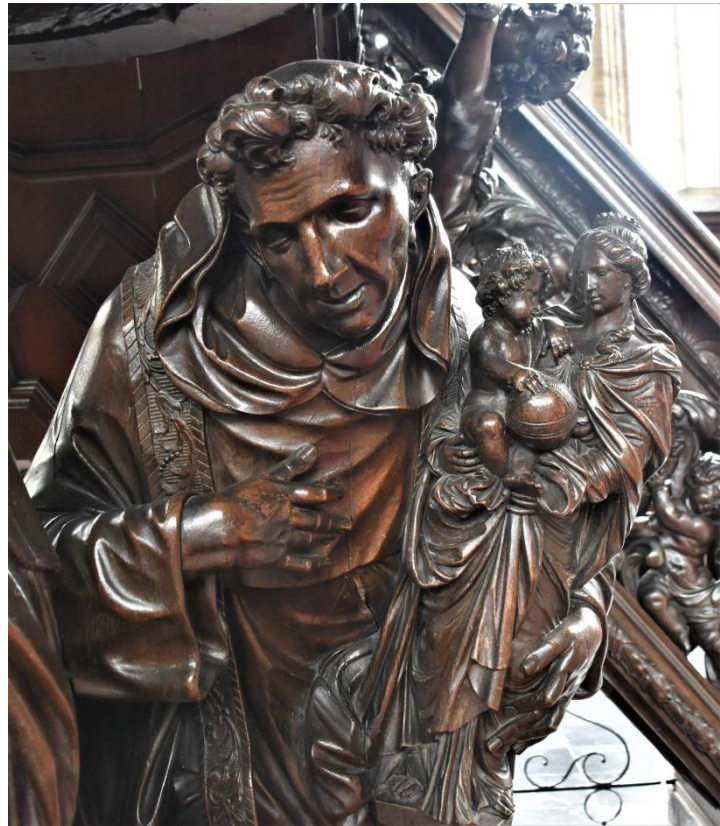
Albertus werd enige tijd voor 1200 in [Lauingen](#) geboren als de oudste zoon van Markward von Lauingen, die mogelijk deel uitmaakte van de lagere [dienstadel](#) van [Hohenstaufen](#). Over Albertus' vroegste jeugd is niet veel bekend. Hij ging naar de [universiteit van Padua](#) om de [vrije kunsten](#) te studeren. Hij trad hier in 1223 in bij de [Dominicaner Orde](#), na onder de indruk te zijn geweest van de preken

van [Jordanus van Saksen](#), de opvolger van de stichter van de orde ([Dominicus Guzman](#)). In Padua en in [Bologna](#) vervolgde hij zijn theologiestudie en vanaf 1228 gaf hij in de kloosters te [Regensburg](#), [Freiburg](#), [Straatsburg](#), [Hildesheim](#) en [Keulen](#) onderwijs in de [theologie](#). De gemeenschap van Keulen stuurde Albertus in 1243-1244 naar [Parijs](#), waar hij kennismaakte met het gedachtegoed van [Aristoteles](#) en [Averroes](#). In 1247 behaalde hij daar de graad van magister in de theologie en doceerde met veel succes. Onder zijn gehoor was zijn medebroeder [Thomas van Aquino](#), die Albertus in 1248 naar Keulen volgde, waar Albertus de leiding kreeg van het nieuwe Studium Generale van de Dominicanen.

Ook hier gaan we vergelijken met de afbeelding die we op Wikipedia vonden. Het enige gelijkenispunt hier is dat beide figuren een dominicaanse tenue dragen. Bij de eerste afbeelding wordt de klemtoon gelegd op het doceren van de bijbel – bij de preekstoel wordt eerder de klemtoon gelegd op de 'toorts' – waarmee hij het vuur van het geloof brandende houdt. Aan zijn voeten ligt dan nog eens de bisschopsmijter – die hij na twee jaar teruggaf om opnieuw naar het klooster te gaan.

De derde figuur onder het kansel is de dominicaan **Hyacinthus**.

Hij werd in 1183 bij de Poolse plaats Opole geboren. Samen met zijn drie jaar oudere broer Sint Ceslaus († 1242; feest 17 juli) kreeg hij zijn opleiding bij zijn oom Yvo, die kannunnik was in Krakow.

Hyacinthus stichtte een aantal dominicaanse kloosters in Polen. Maar zijn belangrijkste werk bestaat erin dat hij vijfendertig jaar lang in de wijde omgeving heeft rondgezworven om het evangelie bij de mensen te brengen; in westelijke richting doorkruiste hij Polen, Pommeren, Pruisen en Skandinavië; en in oostelijke richting Rusland, de Oekraïne en Tartarije. Op zijn laatste rondtocht schijnt hij zelfs doorgedrongen te zijn tot in Tibet totdat hij tenslotte voor de Chinese muur stond! Hij had een diepe devotie voor Maria. Toen de stad Kiev onder de voet gelopen dreigde te worden door de Tartaren, droeg hij plechtig een Mariabeeld door de rangen van de agressor. Er gebeurde niets... Latere legenden maakten ervan dat hij met het Mariabeeld onder de arm lopend over het water van de Dnjepr de vlucht nam. Hij stierf uiteindelijk in Krakow op 15 augustus 1257.

Op beide afbeeldingen zien we hem met het Mariabeeld op de arm en eveneens wordt hij op beide beelden afgebeeld met een stola.

Hyacinthus was de patroonheilige van pater Hyacinthus die binnen ging in het Dominicanenklooster te Brugge en wiens vader de preekstoel liet maken.

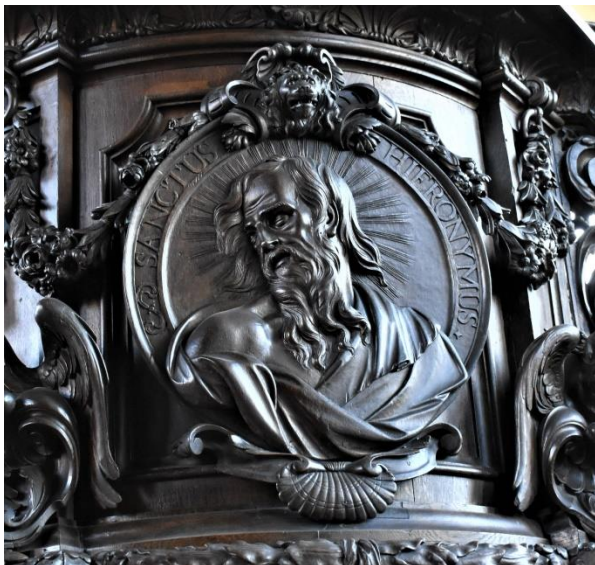
De kerkvaders

Augustinus

Gregorius

Hieronymus

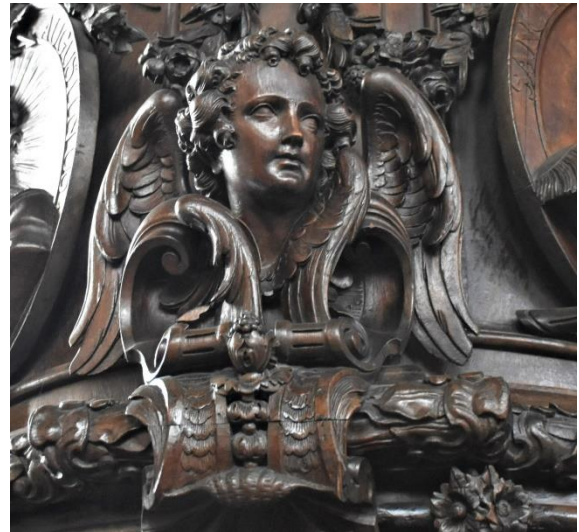

Ambrosius

De evangelisten

Leeuw – Markus

Mens – Mattheus

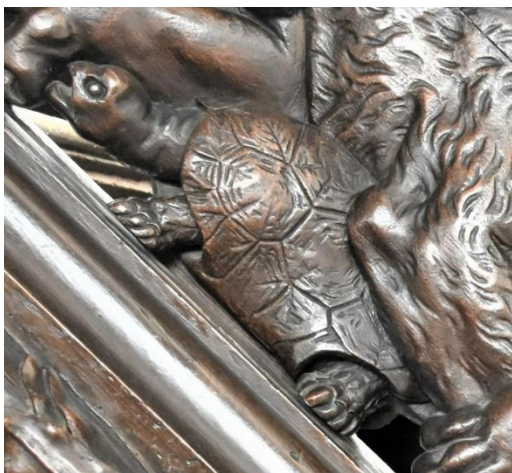

Adelaar – Johannes

Os – Lucas

We vinden de os als afbeelding reeds in de catacomben. In de Schriften van de vroegste kerkvaders wordt zelfs vermeld dat de os de afbeelding was van Christus, het werkelijke offer. Daarmee werd de os ook de afbeelding van de profeten, apostelen en heiligen die omwille van Christus ter dood werden gebracht. De voornaamste hoedanigheden zijn immers geduld en sterkte.

Twee engeltjes stelen een leeuw en schijnen die te temmen – tussendoor kruipt een schildpad. De schildpad kan het symbool van de luiheid zijn – maar kan ook het symbool van de ziel zijn die sterk is en zich niet stoort aan het temmen van de leeuwse hartstochten die de putti rond hem uitvoeren.

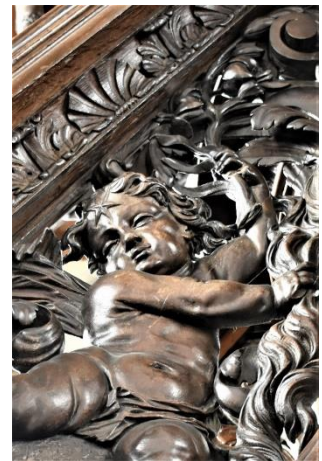

Een prachtige hond met in de muil een brandende fakkel, die de wereldbol omlaait. Op deze wereldbol is Amerika uiterst fijn getekend. Een legende vertelt, dat Dominicus' moeder kort voor zijn geboorte een droom had. Zij schonk het leven aan een wit en zwart gevlekte hond die een fakkel in de bek droeg, waarmee hij heel de wereld in brand stak. Vandaar dat het kledingstuk dat de Dominicanen dragen – wit en zwart is. De volgelingen van Dominicus bliken hun naam van 'Domini canes' – de honden van de heer – Waardig te zijn. Zij blaffen en bijten wel eens wanneer de leer wordt aangevallen.

Het paneel aan de oostkant van de preekstoel verbeeldt een engel gezeten op een wereldbol waarop Azië wordt afgebeeld. Deze engel houdt in de ene hand een lauwertak als symbool van de volharding en van de overwinning – en in de andere hand een vlam als symbool van de licht en de waarheid.

Een engel met een ster in een schaal van een balans. Een tweede engel brengt zijn knie in de andere schaal en houdt een ster boven zijn hoofd. Dit zou een afbeelding kunnen zijn van twee legenden – enerzijds de legende van de H. Dominicus waaraan een ster zou verschenen zijn en anderzijds de legende waarbij Thomas van Aquino drie dagen voor zijn dood een ster boven zijn verblijfplaats zag verschijnen.

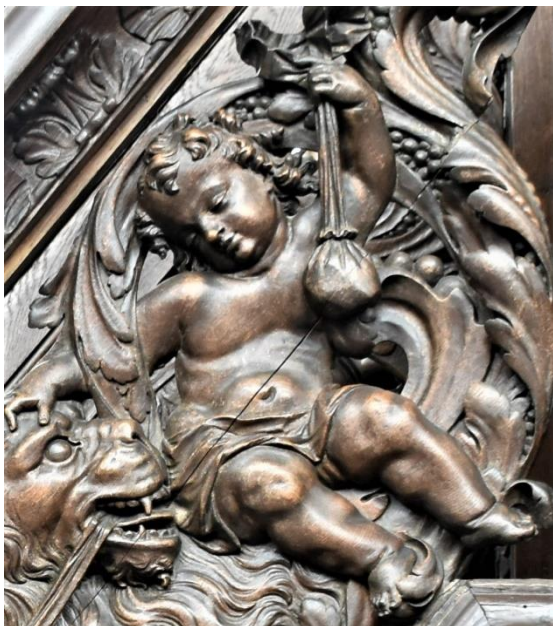
Wij houden het op Dominicus.

‘Zoo haast hy gheboren en ghedoopt was had zyne meter oock enen visioen. Zy zag up zynen voorhoofd eene sterre –die zo klaerblinkende was dat zy met hare stralen de aerde verlichtede en als voorspellinghe diende dat Dominicus eens de wereld gingh verlichten met zyne heerlinghe en leven.

Hier zien we een engel die een leeuw intoomt die smacht naar een geldbeurs welke een andere engel hem toont. Bij de eerste engel bevindt zich een vis. De leeuw steunt met een klauw op een wereldbol waarop het zuidelijke gedeelte van Europa en het grootste deel van Afrika afgebeeld zijn. Het teken van de vis vinden we terug bij de eerste christenen in de catacomben. Vis in heet Grieks = Ichthus – dit zijn de eerste letters van vijf Griekse woorden die betekenen: Jezus Christus Gods zoon zaligmaker. De leeuw die smacht naar de geldbeurs verbeeldt de menselijke drift naar geld, bezit en wellust.

De kust van de Middellandse Zee werd vroeger beschouwd als een lustoord.

Hier wordt de rozenkrans afgebeeld die Dominicus stichtte. Dit wordt afgebeeld door twee kleine engelen die spelen met de rozenkrans. Vijf rozen beduiden de grote bollen in de paternoster.

Een arend houdt in zijn bek een scepter. De scepter vertegenwoordigt de koning van de hemel. Daarboven merken wij Gods stralend oog. Een engel staart naar God door een kijker. Een tweede engel houdt een vleugel van de arend open. Volgens de traditie is enkel een arendsblik sterk genoeg om te kijken doorheen de stralen van de zon. Thomas heeft de godheid van nabij beschouw en beschreven. Hij was als de arend die de zon aanstaart.

Aan de trappen werden vier hermen geplaatst. Deze aan deze kant van de trap zijn links de engel van de matigheid – met een ketting om de hals – afhangend op de borst en rustend op de rechterhand en deze rechts – is de engel van de rechtvaardigheid met een zwaard in de linkerhand en lauweren in de rechterhand.

Aan de andere kant van de trap vinden we
De engel van de voorzichtigheid die een slang vasthoudt – de slang is het symbool van nijd en tweedracht. Je zou voor minder opletzaam zijn.
De rechts engel is de engel van de sterkte. Zij draagt een haren kleed waarin een leeuwekop zit verwerkt en ze heeft een sterke knuppel in de hand.

De film van de preekstoel is te zien op:

<https://www.facebook.com/100009661925965/videos/446609940669699>

Het artikel van Henri Vandenberghe over de preekstoel is te vinden op:

https://onzenheertje.be/bible/kwartaalschriften/KW2018PreekstoelSintBertinus30374_boek_11439.pdf?fbclid=IwAR3UIZZTLxja7F-FrshrUciaU65f4RufM5v_poAQTe8cKgKbeAFty_iSjeA

Mieke hou u vast aan de takken van de boomen

Kinderliedjes zijn zo onschuldig ... of toch niet.

We kennen allemaal 'Mieke hou je vast aan de takken van de bomen – Mieke hou je vast aan de takken van m'n jas ! ...

Als Mieke valt dan valt ze in het water – als Mieke valt – dan valt ze in de sloot – dan is ze dood !

Enz....

En nu de versie uit 1815...

3. De noordewind blies door de sparreboomen,
De regen viel met knetterend geluid,
Doch al het nat der uitgedropte toppen,
Doofde den gloed van hun gevoel niet uit
Een zoet gevoel kwam in hun ziel door 't minnen.
Het weer werd kalm het nat had uitgeplast.
Mieke hou u vast aan de takken van de boomen,
Mieke hou u vast aan de slippers van zijn jas.

4. Dagen daarna het meisje zat te peinzen.
De moeder sprak: wat scheelt mijn maagdelijn?
Ach lieven hemel, wilt het niet ontveinzen,
Zoudt gij dan heden gevallen zijn.
Neen moeder, neen wilt daarvoor toch niet schromen
Want daar heb ik te goed voor opgepast.
Want ik hield mij vast aan de takken van de boomen,
Want ik hield mij vast aan de slippers van zijn jas.

5. De moedersprak: mijn kind waar moet dit heenen
Gij waart altijd een frissche schoone meid,
En nu mijn kind, doet gij mij bitter wenen,
Gij zijt uw eer en maagdelijk schoon nu kwijt,
Neen moeder neen, mijn minnaar wil mij, huwen
Hij heeft gezegd ons huwlijk dat komt ras.
Mieke hou je vast aan de takken van de boomen,
Mieke hou je vast aan de slippers van mijn jas.

6. Een tijd daarna ging zij in 't huwlijk treden,
Tot vreugd van bel was dit een plechtig uur,
Zij dachten dikwerf aan het zoet verleden,
De dagen hunner jeugd en liefdes vuur,
En zagen zij somtijds nog hersensschim of droomen
Nog menigwerf kwam 't liefdeswoord te pas,
Mieke hou je vast aan de takken van de boomen,
Mieke hou je vast aan de slippers van mijn :

Nu zeggen ze – ze hebben alle hoeken van de kamer gezien !

De mouterij van Tlam - Guido Vandermarliere

De mannen en vrouwen van 'Monument' zijn weer aan het graven op het stuk grond waar ooit de winkel en 'het fabriekje' van Vansevenant stond.

In ons nummer van 'Doos Gazette' van december 2021 – schreven we al het één en ander over deze plaats – maar

we hebben in ons rijke stadsarchief - nog een akte gevonden.

We wisten al dat op 12 september 1610 dit erf gekocht was door meester Jan Beyens, van Mayken, de dochter van Marcus de Stamelaere, die rond 1582 naar Leyden gevlucht was. Pas 28 jaar later wordt dit erf door zijn dochter dus verkocht.

We herhalen even ...

te wetene eene erfve ligghende op **dYperstrate** onder de catheylen van den voornoemde cooper - streckende van de voorseyde Yperstraete achterwaert tot inde Schipvaert, de westzyde langhs de erfve van Loys van Goesteene, tot in de voorseyde vaert – metter oostzyde langhs **de waterghanck vande voornoemde stede van Poperinghe**, tot inde voorseyde Schipvaert, belast de voorseyde erfve in ij ponden parisis tjaers met **thofmanschap van Jacob Zanneken**,

*Atlas der buurtwegen
– 1841*

Het is dus duidelijk over welk erf het hier gaat, over de ligging kan er dus geen discussie zijn.

In eerste instantie onthouden we hier dat het meester Jan Beyens is die die stukken aankoopt. Jan Beyens is een bekende advocaat/procureur. De grond in de

Ieperstraat is dus eigenlijk eigendom van hem, maar hij verhuurd deze – voor 12 jaar - aan Clays Tlam.

Dan gaan we naar de akte van de 9de februari 1616. We hernemen hier nog eens de volledige akte.

Bij de opgravingen – vertelde mij één van de archeologen – dat men een stuk 'houten' riolering opgegraven had – die in de richting van de Ieperstraat naar de Schipvaart – of de huidige Vleterbeek, liep. Het ware interessant geweest om te weten of deze riool in het midden of naast het Puckelstraatje liep. Hopelijk krijgen we die ooit eens te zien.

De situatie op de Ferrariskaart rond 1775

9 februari 1616 – Brouwerij in de
Ieperstraat - Renten

Alzoo proces gheresen was voor
burghmeesters ende schepenen deser stede
Tusschen **Mahieu Baelden**, ter cause van
Abigael zyne huysvrauwe
hoir ende aeldynck van **Claes de Voyere**
vervanghende alle dandere aeldynghen
vanden voornoemde Claes; heescher ter
eender zyde

Ende **Nicolais Tlam** den verweerder,

tenderende dat den verweerder hem zoude verdraghen van voorder possessie ende afstant
doen van zelde erfve ghecocht by meester **Jan Beyens**, schoonbroedere vanden
voornoemde verweerder, jeghens daeldynghen van **Marcx de Stameraere**,
ligghende op de Yperstraete deser stede onder de catheilen vanden voornoemde Beyens
ende **de brauwerie van de wedewe ende aeldynghen van Jacob vande Walle**
commende van oosten 't Puckelstratgen,
van zuuden in de schipvaert

van westen Loys vande Goosteene

ende van noorden den voornoemde verweerder, causa uxoris,
dannof derfve onder de voorseyde brauwerie – groot vier roeden – den heesscher anne
ghewesen was by burghmeesters ende schepenen deser stede
ende tander deel noch stont in processe,

waerinne zoo verre gheprocedeert is als dat byde voornoemde burghmeesters ende schepenen
partien gheordonneert waeren haere different af te legghen, present ghecommen terde vanden
wet, partien voldoende ten voorschreven ordonnantie ende comparerende voor **Jacobus Lens**
ende Jan Denys zijn eindelynghe omme voorder proces ende cost te schuywen,
vereenst - beaccoordeert ende ghetransigiert by tusschenspreken ende inductie van de
voornoemde schepenen in den voughen ende manieren zoo hiernaer volght

te weten dat den voornoemde heesscher zoo over hem zelven als vervanghende alle de
aeldynghen vanden voornoemde Claes, consenteert - zoo hij doet by desen
dat den zelven verweerder zal blyven in libere possesie ende ghebruyck van de erfve ende
gront in questie,

metgaders oock van de voorseyde **vier roeden onder de zelve brauwerie** hem heescher van
te vooren anghewesen, als van zijn eighen ende propre goet, voor hem zijne hoirs ende
naercommers,

midts bij den voornoemde Tlam - verweerder - te betaelen anden zelven Baelde – heescher -
de somme van zessendertich ponden parisis xx schele –

te betaelen vierentwyntich ponden x schele gherecht ende d'andere twaelf ponden tjaers als
wanneer de voornoemde heesscher zal bewijs doen dat zijne medehoirs advoueren dit
voorseyde accoord,

tzy bij procuratie ofte bij briefven, onder hemlieden handteeken ofte voor tlichten vande zelve
pennynghen zal stellen souffisante borghe ende principaele –

transporterende den voornoemde heesser ten proffyte van den voorseyde verweerder, alsulcke heure als hij ghemaect heeft jehens **Ghilein vande Walle** van de voorseyde vier roeden onder de voornoemde **brauwerie**, bedraeghnde drie ponden parisis by jaere, wesende tjaer dat vallen zal in maerte naestcommende ten proffytte vanden voorseyde heesser ende alle andere naervolghende ten proffytte van den voornoemde Tlam, verweerder,

Foto's – Jan Decorte – De mannen vinden een vloertje uit het begin van de 17de eeuw.

Meynende niet min ten proffyte van den voornoemde heescher alle de jaeren ghebruyct bij wylent **Jacob Vandewalle ende Ghileine vande Walle** vande voornoemde vier roeden onder de voorseyde brauwerie – zijnde oock ten proffyte van den voornoemde heescher alle het gruys ghedeurende den pacht vanden voornoemde Walle - al volghendetaccoord dien aengaende ghemaect tusschen hem heesser ende den zelve vande Walle hiermede doot ende extinct voorseyde proces met comensatie van costen

Belovende de zelve partien dit accoord ende voorseyde transactie te houden goet, vast ende van weerden nu ende ten eeuwighen daghe, onwederrouppelcik – verzouckende beede de zelve contractanten ende elck van hemlieden bij zondere int onderhoudt van tgonne voorseyd ende elck pointc zonderlynghe ghecondemneert te zyne – dien volghende hebben wij schepeneen voornoemt-hemlieden met hemlieden consente estime - ghecondemneert ende condemnere hemlieden bij dezen

Actum present Jacob Roelens ende Jan Denys schepenen desen ixden february 1616

Met de voorgaande akte, krijgen we toch zicht op de complexe eigendomssituatie van dit stuk grond. We leren er vooral uit dat de familie Vandewalle eigenaar was van de brouwerij die langs het Puckelstraatje stond. Het was de brouwer Clays Tlam die de brouwerij huurde. Op de 3de juli 1628 krijgt Clays Tlam de kans om de 'verbrande hofstede' ten oosten van het Puckelstraatje aan te kopen.

Uit de akte blijkt dat Clays Tlam dit zo juist 'betimmert' heeft, wat zoveel wilt zeggen, dat hij er een huis opgezet heeft.

En nu vonden we nog een derde akte – eentje van de 29ste januari 1641. We lezen ze eerst eens door:

29 januari 1641 – Een mouterij langs het Pukkelstraatje - SAP 398 - Folio 227 verso

Compareerde in persone **Niclays Tlam ende Franchyne filia Gheleyn Diedeman** zyne huusvrauwe -

kennende vercocht te hebben ten proffyte van Jan vande Gosteene - present ende accepterende - een erfvelicke losrente van vyf ponden grooten by jaere den penningh xvj -

voor de somme van iiijxx pond grooten Vlaemsch byde vercoopere thaerlieden contentemente ontfanen -

innegaende heden date desen - dannof tjste jaer vallen ende verschynen zal den 29ste january 1642 ende soo voorts van jaere te jaere - etca -

te lossen teenen payement etca -

ende verbyndende daerinne **een huus ende erve mette moutery** -

appendientien ende dependentien daarmede gaende - ghestaen ende gheleghen opde

voor desen belast met een verbandt van hondert twee ponden grooten ten proffyte vande
cooper - metsghadees noch met een borghtocht
voorts zuuwer met innynghen naer costuyme
Actum present Rebault burghmeester - Leuryn - Cheys - vervanghende Beke ende Feraudo
schepenen den 29ste january 1644

*We zien dus dat in het jaar 1641 de brouwerij blijkbaar een mouterij geworden is. Zou dit
ijzerertsmuurtje één van de fundamenteën kunnen geweest zijn van die mouterij? Kreeg de
brouwerij gewoon een andere functie ?*

*Met Cmay's Tlam liep het niet echt goed af. Blijkbaar dronk hij zelf te veel, want hij kreeg
zoveel schulden dat hij in curatele gesteld werd en zijn huis met mouterij moest gaan
verkoopen.*

We zien dit in de onderstaande akte van de 26ste oktober 1643.

26 oktober 1643 – Mouterij naast het Puckelstraatje in de Yperstraat – Halmen

Nicolaï's Tlam ende Françoise Diedeman zynne huysvrouwe metghaders **Gheleyn
Diedeman** als voocht van de zelve Tlam

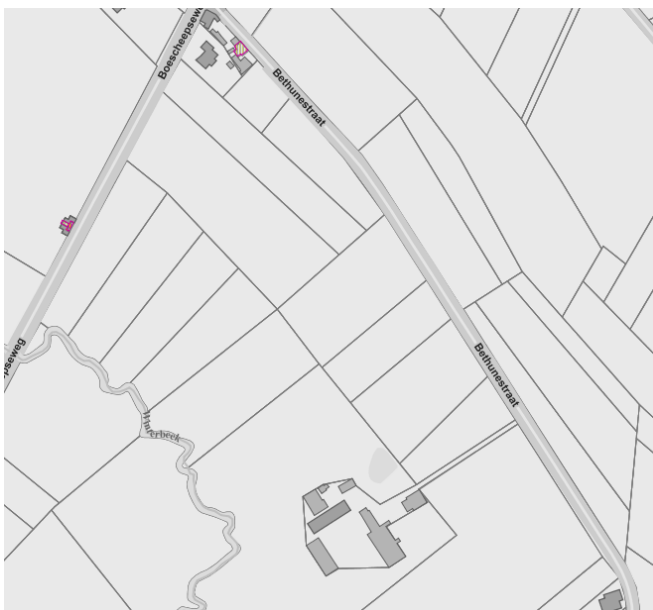
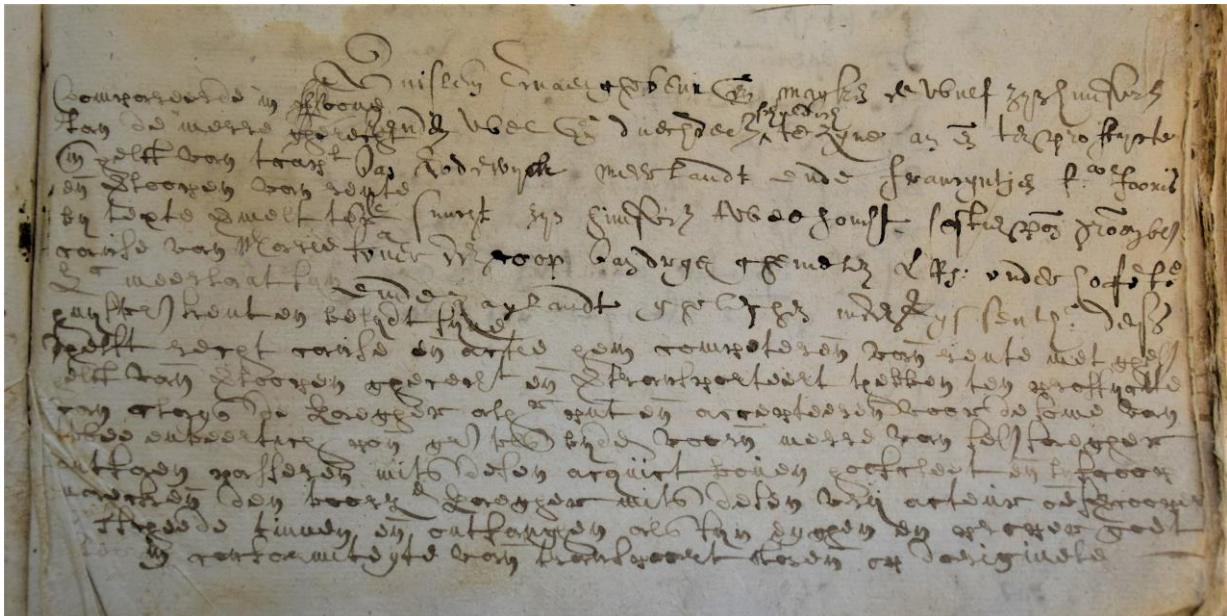
Ten respecte hy Tlam gestelt es in curatele byden weth desere stede,
naer vercoopynghe ter haulce ende drye sondaegsche kerckengheboden,

gheschiet met consent vande zelve weth aghtervolghende dappostille op requeste in daeten iij deser maent van october onderteecken F. Elleboode,
ontferden hemlieden ende erfden **Jaecques vande Wynckele** by desen present ende accepteerende **in een huus ende erfve mette Mouterye**, meuren, stallynghen ende alle andere drooghe ende groene catheelen daerop staende,
mortelvast, naeghelvast ende cavelvast - gheene ghezondert, nocte ghereserveert, staende ende ligghende **aen de Iperstraet** deser stede, paelende –
meerst **oost het Puuckelstraetjen** - van zuuden inde schipvaart, westen thuus ende erfve van Robert vn Goesteene, ende van noorden dYperstraete,
om handt daeraen te slaene van stonden aen,
omme te godspenning xl schele, t'hooftcleed lx pond, te lyfcoope xlvij schele, trecht van clerck, rouper, erven ende onterven, scoopers laste,
zoo oock scoopers laste es xvj pond over trecht van de hoochsten instelder, ende van principaele coopsomme van drye hondert neghentich ponden vyfthien schellynghen grooten vlaems,
daervan den cooper als laetst verhoogher deduceert acht ponden grooten van ghewonnen wynpennynghen;,
Was voorts ghecoditonneert dat de cooper zoude myncken opde principale coopsomme de gezette lasten, naemelick
een erfelicke losrente van xvj pond grooten vlaems tsjaers, ten proffycyte van dheer Jan vande Goesteene met tverloop tzydert de creatie gheschiet – de xsxijde janauary 1642 boven een verbant van iijd guldens in daeten vde january 1639
Verclaerende by eede dese alienatie niet te gheschieden tot proffycyte van eenighe van dooder handt
Actum ut supra

12 oktober 1637 – **Guislein Quaghebeur koopt boerderij in de Bethunestraat** -
SAP 398 – Guido Vandermarliere – Raymond Verhaeghe – Sabine Top

*Met de register van 'de renten' door te nemen kwam ik de onderstaande akte tegen.
We geven deze hier eerst in zin geheel weer.*

**Guislein of Guislinus Quaghebeur
ende Mayken de Wulf** zyn huusvrauwe

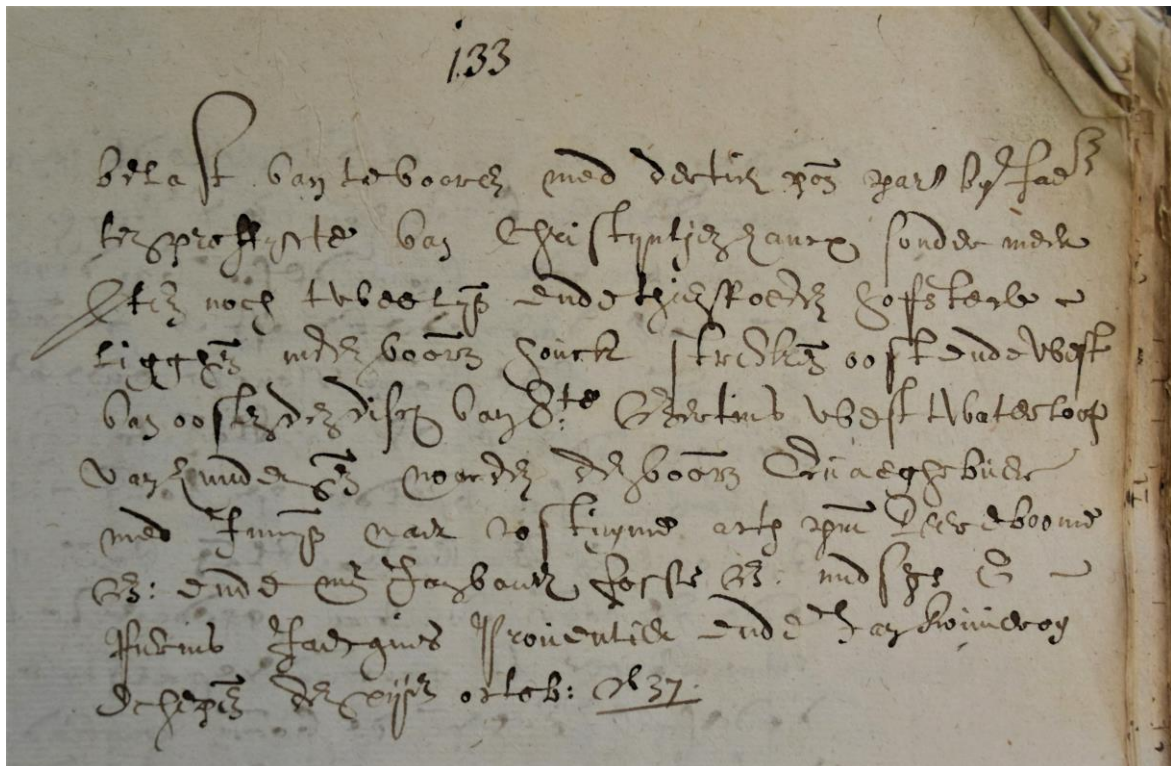
—
kenden wel ende duechdelick schuldich
te zyne an ende ten proffycyte van
**Lodewyck Meerlandt ende
Fransyntjen filia Jooris de Snucht** zyn
huusvrauwe -
twee hondert sestich ponden grooten
vlaemsch -
over den coop van drye ghemeten 1
roeden onder hofstede ende zaylandt
gheleghen inden **Lyssenthouck** deser
jurisdictie -
presentelick bewont by **Jacob
Femmeryck** -

thuus ende keete medegaende midsgaders d'opgaende ende fruutdraeghende ende andere
boomen daerop staende-
toedien d'helft van t'dack ende latten vande scheure ende voorts alle groene catheylen ter
selver hofstede -
ghereserveert twintich bomen voorgaendelick vercocht an Guislein de Bruyne filius Guisleins
-
streckende d'hofstede -
oostende wet t'oosten **de Bethunestraete** - de zuudzyde den voornoemde Femmeryck - van
westzyde **de Beke** ende van noorden Pieter Bouwet -

Item de zagerye staende zuud ende noord – van oosten de selve straete – van zuuden de
 kynderen van Jan Quaghebeur – van westen Pieter de Berch – noorden meester Joos Cheys de
 jonghe –
 danof vyf vierendeel preter xv roeden belast inde **Baerdekenrente** –
 daerinne den voornoemde Quaghebeur end syn huusvrauwe ghe-erft syn

soo ist dat den selven Quaghebeur med syn huusvrauwe verkendt ende belooft hebben -
zoo zy doen by desen danof **jaerelick crois** te betaelen tot proffyccte vande voornoemde
Meerlandt ten advenante van de penningh xvj –
vande dach van hedent ende zoo voorts etc.
te lossen t'eenen payemente etc.

Actum present Peereboome - burghmeester ende meester Jan Vande Fosse – burghmeester -
midsgaders - G. Pierins - Proventier end Jan Rouveroy - schepenen
den xijde octobris 1637

Het gaat hier over het aangaan van een rente bij de koop van de hofstede.

Guislinus of Gislein Quaghebeur koopt samen met zijn vrouw Mayken Dewulf de hofstede met erf en was verplicht om voor 260 pond grooten Vlaams een lening aan te gaan bij Lodewijk Meerland en zijn vrouw Francyntje Desnucht.

De lening loopt aan de gebruikelijke 'de penning 16' of 6 ¼ procent en het kapitaal kan in één keer afbetaald worden.

Eigenaardig genoeg zegt men niet hoeveel de 'crais' per jaar zal bedragen.

Guislein Quaghebuer koopt daarvoor 3 gemeten en 50 roeden waaronder de hofstede en een zaailand met daarbij het huis en de keete en de opgaande en fruitdragende en andere bomen. Dus de boerderij was erbij met de 'keete'. Of dit een 'hommelkeete' was, wordt niet gepreciseerd. De 'opgaande' bomen, waren die bomen die men liet uitgroeien – de fruitdragende, waren de fruitbomen en de 'andere' bomen waren de knotbomen – meestal wilgen langs de beek, maar ook andere bomen werden geknot.

Daarnaast kocht Guislien ook nog de helft van het dak en de latten van schuur.

Waarschijnlijk zal de andere helft reeds van hem geweest zijn.

Het kan ons nu vreemd overkomen dat men 'het dak en de latten' van de schuur koopt – maar in het verleden was dit het eigendom van de proprietor – terwijl de 'plak' of het leem van de muren en de 'glei' of het stro van het dak – door de huurder moest onderhouden worden.

En zoals we zagen werd de boerderij op dat moment nog verhuurd aan Jacob Femmeryck.

Verder zien we dat de hofstede in de Lyssenthoek ligt en zich uitstrekt tussen de Bethunestraat en de beek – de huidige Winterbeek. De grond richting de 'Boonaert' of het noorden was van Pieter Bouwet en de andere kant op was van Femmeryck.

Daarnaast koopt Ghislein Quaghebeur ook nog de 'zagerij' die ook langs de Bethunestraat ligt 'dan of vyf vierendeel preter xv roeden' of 5 vierendeel min 15 roeden – belast in de Baardekensrente.

De 'Baardekensrente' is de grondrente die aan de heer van Poperinghe – de prelaat en de abdij van Sint Omaars – diende betaalt te worden. Voor de Lyssenthoek werd die grondrente – om volstrekt onduidelijke redenen - de Baardekensrente genoemd.

Het is de enige grondrente van Poperinghe – tenminste van buiten de poort of het port – dat een specifieke naam heeft en dat er ook op wijst dat deze grondrente stokoud is.

Ghislein Quaghebeur wordt dan ook in dit stuk erf 'ge-erft' wat gewoon wilt zeggen dat hij hiervan eigenaar wordt.

Als 'verzekering' of als borg voor de lening kan Ghislein twee stukken grond inbrengen, waarvan hij dus eigenaar is.

Het eerste stuk grond is 3 gemeten groot en ligt langs de Dasdreef – dus kort bij de hoeve die hij gekocht heeft.

Het tweede stuk grond is slechts 2 lijnen en 10 roeden groot en ligt tevens in de Lyssenthoek.

Deel van de 'latten' van de huidige grote schuur

*Naar aanleiding van de vondst van de voorgaande akte – vroeg ik **Sabine Top** – die samenwerkt met **Raymond Verhaeghe** rond hun stamboom – of zij al meer hadden gevonden rond deze Gislein of Gislenus Qua-t-ghebeur.*

Raymond Verhaeghe stuurde ons deze belangrijke aanvulling – hij schreef:

Interessant. Tot hiertoe vond ik volgende kinderen van **Guislain Quaghebeur-Dewulf** :

- **Gislenus Quaghebeur x Maria Dewulf**

1617, 22 mei sponsalia Gislenus Quaghebeur x Maria sWulfs/Dewulf

t: Gislenus Quaghebeur, Maria sWulfs

3 juni huwelijk
 t: Gislenus Quaghebeur, vader , Jan Dewulf
 in de Onze LievVrouwparochie
 1618, 1 mei Francisca Gislenus Quaghebeur/Francisca Dewulf
 in Westvleteren
 1620, 15 nov Maria Jan Dewulf/Petronella Quaghebeur
 1622, 1 nov Gislenus Petrus Calf (Watou)/Petronella ux Maillart Huughe
 (Poperinge)
 1624, 5 feb Maria Mattheus Quaghebeur (Poperinge)/Christina ux Jan Dewulf
 in StB
 1621, 12 dec Gerardus Gerard Vandemaresche/Francisca Buels
 1626, 7 mei Christina Nicolaus Dewulf/Christina Quaghebeur
 1627, 12 dec Petrus Petrus Breet/Francisca Sagers (gedoopt in Westvleteren)
 1629, 14 okt Joannes Joannes Develve/Nicola Buns (= Quaghebeur?)
 in OLV
 1636, 12 jan Jan Ol Lefebure (StJ)/Joanna Dewulf (na ruim 18 jaar??)

De gerestaureerde bakoven

De koop van die hoeve dateert van een jaar na de laatste geboorte ten huize Quaghebeur-Dewulf. Als je de tekst van deze koopakte legt naast de deelloten 322-011v en -036v - dan zijn er enkele opvallende namen die terugkeren.

- Koper **Guislain Quaghebeur** was een zoon van **de landmeter** Guislain Quaghebeur - Peroone Dehurtere (dochter van Jan).

Verkoper **Louis Meerlandt** was een zoon van Jan Meerlandt de oude - Louise Dehurtere (dochter van Pieter).

Familieband tussen deze beide dames Dehurtere?

- Verkoper **Louis (Lauwyck) Meerlandt** had een zus Christine die gehuwd was met Maillard Quaghebeur (vermoedelijk een zoon van Jan Quaghebeur-Mayken Inghelaert/Inghelbert). Deze Maillard en zijn vrouw Christine stierven in 1628 door de pest. Ze hadden een dochtertje Christine dat een achttal jaren later (1635-1636) ook gestorven is, nog steeds als minderjarige. Vermoedelijk is het erfdeel van haar grootouders langs moederszijde (dus van de familie Meerlandt-Dehurtere) daarbij logischerwijze teruggekeerd naar de familie Meerlandt.

Is het die grootouderlijke hoeve die nu aangekocht wordt door Guislain Quaghebeur? Jammer dat in die tijd geen kadaster met nummers bestond. Zou Guislain Quaghebeur een kozijn zijn van Maillard?

Om één en ander te bewijzen haalt Raymond twee deelloten aan. Een deellot – ten minste in de ‘wezerieboeken’ is de opsomming van wat een wees toekomt bij een erfenis.

De deelloten:

322-011V

Ghilein Debruijne fs Ghileins, Christiaen Inghelaert, François Quetstroy fs Jooris vooghden van **Christyncken** de achterghelaeten weeze van wylent Maillard Quaghebeur en Christyne filia Jan Meerlandt

hebben overghebrocht by deellot in daeten van VIIIe mey 1628 ondertekend A Lebbe de naervolghende goederen de zelve weeze ghesuccedeert by den overlyden van voorseide haere vader ende moeder ghestorven vande contagieuse ziekte⁴, en zijn de weezepennynghe gheprocedeert van vercochte meublen zuver boven alle schulden clevend an de voorschreven

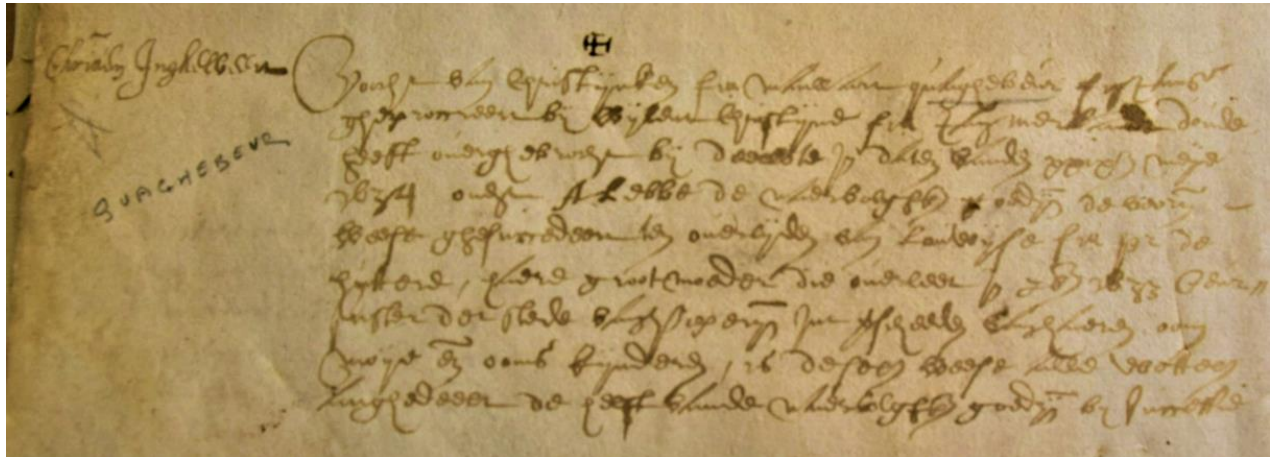
⁴ Contagieuse ziekte – de pest

vooghden, croiserende de pennynck XVIe, de somme van IIIIC IIIIXXXV # V sch VI d p .
Hiermede wese voldaan van voorseide successie.

Actum ter weezerie den 8e mey 28.

In staete 1629,1630. De vooghden kennen hemlieden boorghe en principaelick voor ander en een voor al, voor de voorseide weezepennynghe

present Peereboome burghmeester - Wyts voortgeschreven den II 7br 1630. In staete of gherekent tot 1636. Obijt de weeze. Obijt.

322-036v

Christiaen Inghelbeert voocht van Christijnken filia Maillart Quaghebeur in t'huwelick gheprocreert bij wijlen **Christijne filia Jan Merlandt d'oude**

heeft overghebrocht bij deellote in daten van den XXIX meye 1634 ondertekent A Lebbe de naervolghende goedynghe de voornoemde weeze ghesuccedeert ten overlyden van **Lauwijse filia Pieter Dehuttere** haere grootmoeder die overleet in j... 1633 –

ceurzuster der stede van Poperynghe

in t'verscheede – *deling* - van haeren oom, moeye en ooms kinderen;

is deselve weese alle wettelick anghedeelt de helft vande naervolghende goedynghe by successie voorschreven –

present haeren voorseide gheëde voocht, -

welcke voocht alhier inghebrocht heeft neffens oom, moeye en ooms kynderen voorschreven,

ghelycke helft vande naervolghende goedynghe die de voornoemde weese waeren

aenghedeelt ten sterfhuyse van Jan Meerlandt d'oude - haeren grootvader,

midts dan alle de goedynghe ghemeene en onverdeelt waeren met de voorschreven oom,

moeye en ooms kynderen, alsnu inghebracht zynde omme te ghevoughelycke te splijten ende

separeren t'gonne mids desen ghedaen is,

ende is **ghevallen bij lod ende cavel** van de voornoemde weese t'naervolghende:

Lyssenthouck commende van weghe haere grootmoedere.

Een ghemet LXX roeden behuusede hofstede ligghende in de **Lyssenthouck** daer Jan Merlant voorn(oemd) overleet, en is de gherechte middele van gheheele hofstede,

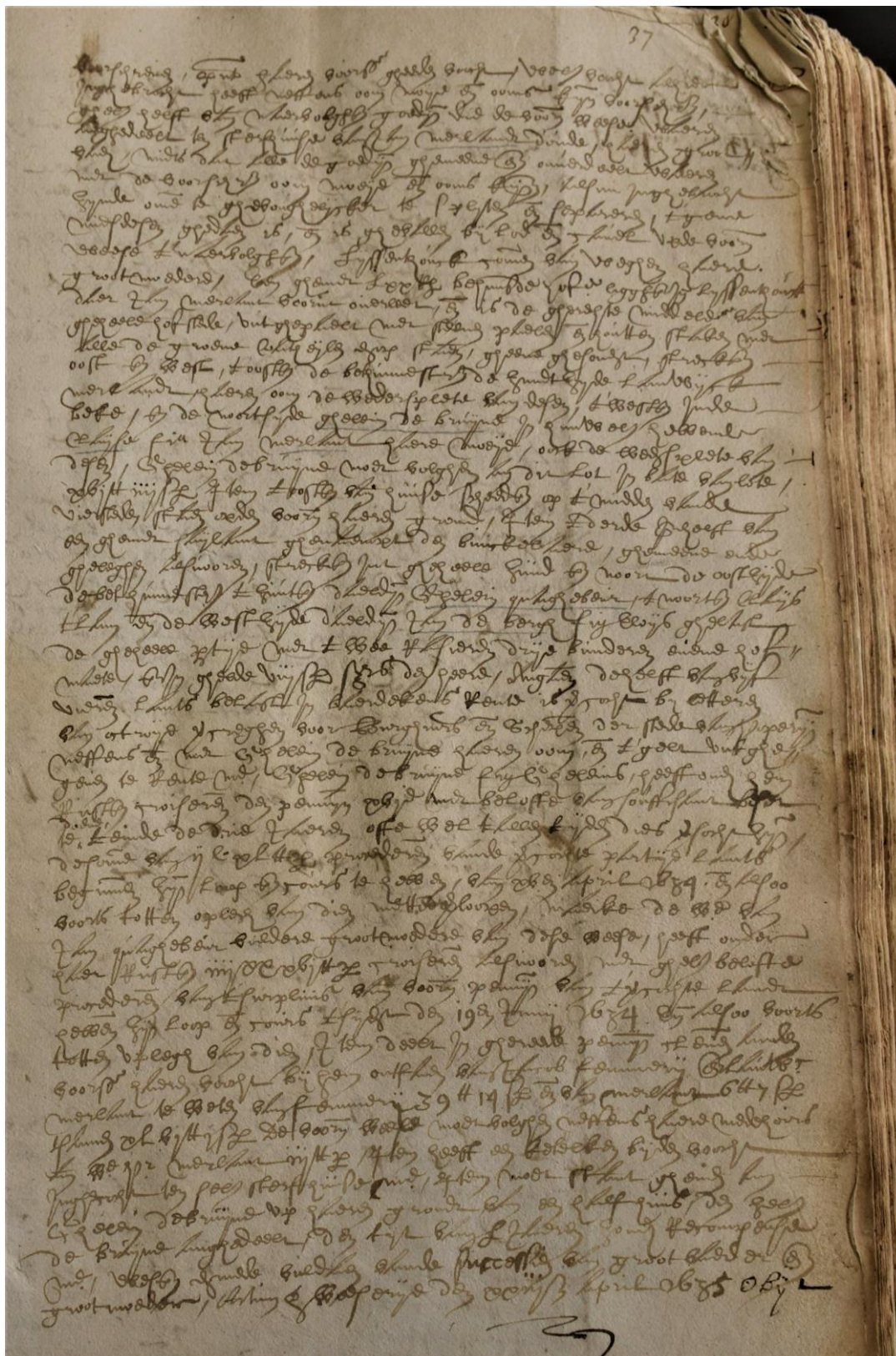
vutghepaelt met steenen paelen en houtten staken met alle de groene catheijen erop staende, gheene ghesondert, -

streckende oost en west - t'oosten de Bethunestraete -

de zuutzyde Lauwyck Merlandt, haeren oom, de wedersplete van desen -

t'westen in de beke, en de noortzyde Ghelein Debruijne in 't huuwelick hebbende Claise filia Jan Merlandt - haere moeye,

oock de wedersplete van desen;

Ghelein Debruijne moet volgen an dit lot in bate van lote XVI # IIII schele .
Item t'oosten van huuse scheedende op t'midden van de vierstede staend op den
voornoemde haere grond.

Item t' derde in de helft van een ghemet zaijlant ghenaempt **de Buuckelaere**⁵, ghemeene ende ghelegghen alsvooren, streckende in t' gheheele zuud en noort, **de oostzyde de Bethunestraete**, t'zuuthende daeldynghen Ghelein Quaghebeur, t'noorthende Clays T'lam en de westzyde d'aeldynghen Jan Debergh filius Eloys, ghelast de gheheele partije met twee rasieren drie bunderen ende ene hofmaete en in ghelde VIII schele t'jaers de heere.

Aengaende de helft van vijf vierendeel lants belast inde **Baerdekens rente** is vercocht by letteren van octroije vercreghen voor burghmeesters en schepen der stede van Poperynghe neffens en met Ghelein Debruyne haeren oom, en tgelt vutghegeven te rente – Ghelein Debruijne filius Gheleins heeft onder hem rustende - croiserende de pennyngh XVIe - met belofte van souffisant beset te doene t'einde de drie jaeren ofte wel t'alle tijden dies versocht zynde de somme van II £ XLII schele parisis procederende van de vercochte partije lants beginnende zijn loop en cours te hebben van XVe april 1634, ende alsoo voorts totten oplech van dien metten verlopen.

Vandermaelenkaart – 1846 - 1854

Maeike de wedewe van Jan Quaghebeur - Huldere grootmoedere van dese weese heeft onder haer rustende IIIIXXXVI # parisis croiserende alsvooren met ghelycke belofte procederende van t'surplus van voornoemde pennijnghen van t'vercochte landt, hebbende zijn loop ende cours t'sydert 19e junij 1634en alsoo voorts totten uplegh van dien. Item deelt in ghereeide pennynghen clevende anden voorseyde haeren voocht bij hem ontfanen van Jacob Jacob Femmerij en Lauwick Merlant, te weten van Femmerij 39#14 schele ende van Merlant V# 7 schele t'saemen XLVI # I schele. De voornoemde weese moet volghen neffens haere medehoirs an wed. Pieter Merlant III # pond. Item heeft een ketelken bij de voorseyde inghecocht ten selve sterfhuuse –

⁵ De buuckelaere – of de Beukelaar – een stuk grond met beukebomen op – ligt dus langs de Bethunestraat – aan dezelfde kant van de boederij.

Item moet t'lant gheven an Ghelein Debruine up haeren grondt van een half huus, de selve Debruijne anghedeelt den tijt van sjaeren zonder recompense - memorie.
Wesende hiermede vuldaen van de successie van grootvaeder en grootmoeder.
Actum ter weeserije den XXIIIe april 1635. Obijt.

groet,
Raymond

De 'kleine' schuur werd door Eddy en Dana Boerjan luxueus ingericht als gastenverblijf – waar men kan overnachten. Het geheel werd door hen 'Ter Winterbeke' gedoopt. De bakoven werd eveneens volledig gerestaureerd en wordt gebruikt om pizza te bakken.

'Ter Winterbeke' is te boeken via:

https://www.booking.com/hotel/be/39-ter-winterbeke-39.nl.html?aid=311093&label=39-ter-winterbeke-39-IQIEwzwSZDKuLZljngZGdQS477329221878%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi%3Atikwd-1638323947085%3Alp1001286%3Ali%3Adec%3Adm%3Appccp%3DUMFuZG9tSVYkc2RlIyh9YXL5GV3cgz10F4ERQsh6W6o&sid=a37fbf1e819ee4f842163662a09bc13e&dest_id=-1967714&dest_type=city&dist=0&group_adults=2&group_children=0&hapos=1&hpos=1&no_rooms=1&req_adults=2&req_children=0&room1=A%2CA&sb_price_type=total&sr_order=popularity&sreporch=1655717356&srpvid=8a2942b5560a00e8&type=total&ucfs=1&activeTab=photosGallery

De zagerij:

Foto's van de zagerij zoals die opgesteld staat in Bokrijk.

Kraanzager⁶

Kraanzager

Zie ook houtzager.

Het werken met de kraanzaag, die werd gehanteerd door twee mannen. Dit diende om voor de periode van de houtzaagmolen van boomstammen balken en ribben te zagen, een zware en monotone arbeid.

De kraanzaag was een z.g. raamzaag, die er ongeveer uitzag als de spanzaag van tegenwoordig. De te zagen stam werd als regel gekantrecht, d.w.z. min of meer vierkant geslagen met een bijl of dissel (soort bijl, waarbij de scherpe kant overdwars staat).

De balk werd dan op een zaagstelling gehesen of boven een kuil gerold, waarna de zaagsnede werd

⁶ <http://www.beroepenvantoen.nl/>

afgetekend en het zagen kon beginnen. De meester ging boven op de stam staan, de knecht er onder. Als de wind ongunstig was kreeg deze het zaagsel over zich. Ook moest hij steeds omhoog kijken. Een stuk zeildoek moest bescherming bieden tegen felle zonneschijn, regen of wind.

